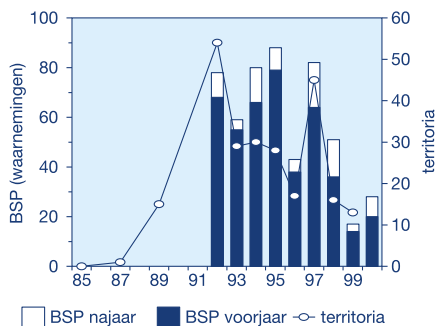
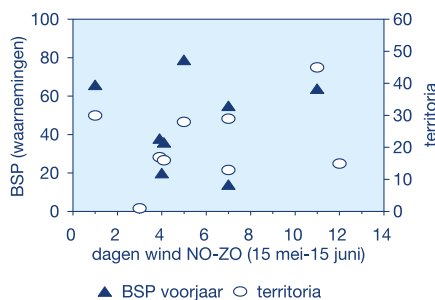

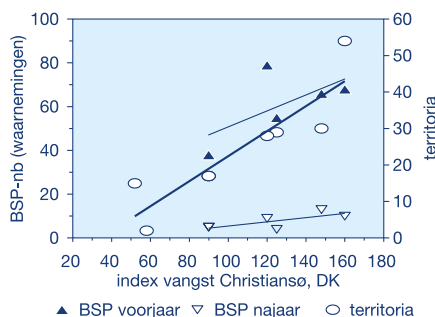
Aantallen Roodmussen in Nederland lopen in de pas met ontwikkelingen rondom de Oostzee

Figuur 1. Aantal BSP-waarnemingen in 1992-2000 en het aantal vastgestelde territoria (1985-99, deels onderschat). Het aantal BSP-waarnemingen is gebaseerd op het maximum aantal vogels per decade, per locatie, en gesplitst naar voorjaar (mei en juni) en najaar (juli-oktober).

Figuur 2. Aantal dagen met in De Bilt een gemiddelde windrichting tussen NO-ZO (gegevens KNMI) in relatie tot het aantal BSP-waarnemingen (mei-juni 1992-2000) en territoria (1987, 1989 en 1992-99).

Figuur 3. Aantal waarnemingen in het BSP in het voorjaar (mei-juni 1992-96) en najaar (juli-november 1992-96) en het aantal vastgestelde territoria in Nederland (1987, 1989 en 1992-96) uitgezet tegen het aantal gevangen Roodmussen in het voorjaar op Christiansø, Denemarken (zie tekst).

Eén van de opmerkelijke nieuwkomers in de Nederlandse avifauna is de Roodmus. Hoewel de eerste Nederlandse Roodmus al in 1899 werd gevonden in Dieren (een eerstewinter mannetje), duurde het tot halverwege de jaren tachtig voor de soort een regelmatige verschijning werd. Vooral na het eerste broedgeval, op Schiermonnikoog in 1987, ging het snel, zoals gedemonstreerd door zowel het aantal territoria als het aantal waarnemingen in het kader van het Bijzondere Soorten project - niet broedvogels (BSP-nb). Na een voorlopige piek in 1992 zakte het aantal broedvogels wat in, om vervolgens in 1997 een nieuwe opleving door te maken (figuur 1). Sindsdien zit de klad er in, en worden elk jaar minder Roodmus territoria gemeld.

Bij de in de figuur vermelde aantallen gaat het uitsluitend om de bij SOVON gemelde territoria wat zeker een onderschatting van de werkelijke populatie zal zijn omdat niet alle broedvogels worden doorgegeven en omdat de Roodmus een lastig te inventariseren soort is. Vooral ongepaarde zingende mannetjes en het heimelijk gedrag van broedvogels na een korte zangpiek maken het de inventariseerder niet eenvoudig. Populatieschattingen uit 1992-97 lagen gemiddeld dan ook zo'n 40% boven de getelde aantallen. Wel is het waarschijnlijk zo dat de getelde aantallen een goede afspiegeling vormen van de daadwerkelijke populatie, er zijn tenminste geen aanwijzingen dat verschillen in waarnemingsinspanning het algemene beeld vertroebelen.

Sinds 1 januari 1992 worden waarnemingen van niet-broedende Roodmussen verzameld in het kader van het BSP (daarvoor werden ze nog beoordeeld door de CDNA). Gezien de ligging van Nederland als westelijke 'buitenpost' van een groot verspreidingsgebied dat zich uitstrekt vanuit het Oostzeegebied naar het verre oosten van Rusland, gaat het bij onze vogels voor een groot deel om potentiële broedvogels. Vervut de meest Roodmussen worden ook in het voorjaar gezien of gehoord; beide 'voorjaars'-maanden (mei en juni) zijn

samen goed voor maar liefst 83% van alle waarnemingen. Het is dan ook niet verwonderlijk dat het aantal BSP waarnemingen in de pas loopt met het aantal gemelde territoria (figuur 1). Verdrifting door oostelijke winden lijkt nauwelijks invloed op de aantallen te hebben (figuur 2).

Kennelijk zijn er andere factoren die een voornamere rol spelen. Frappant is, dat de aantalsontwikkeling in ons land fraaie overeenkomsten vertoont met de situatie in het Oostzeegebied, afgeleid van gevangen vogels in het voorjaar op het kleine Deense eiland Christiansø; bij Bornholm, in de Oostzee ten zuidoosten van Falsterbo (J. Rabøl & C. Rahbek 2002. *Population trends in Baltic passerine migrants, elucidated by a combination of ringing data and point- and summer-count indices*. Dansk. Orn. Foren. Tidsskr 96: 15-38).

Na correctie voor vangstinspanning, blijken de aantallen in het voorjaar gevangen vogels in Christiansø een betrouwbare maat voor de populatiegrootte van de soort in grote delen van Zweden, Finland, Estland, Letland, Litouwen, Polen en Duitsland, en dus ook in Nederland. Meer Roodmus-vangsten op dit eiland correspondeert zowel met meer BSP-waarnemingen als territoria in ons land (figuur 3). In mindere mate gaat dit ook op voor het aantal najaarswaarnemingen, maar daarvan worden er jaarlijks te weinig in het BSP-archief opgenomen om een vergelijking te maken. Het lijkt er dus op dat de Nederlandse Roodmussen één geheel vormen met de meer (noord)oostelijke populaties in Europa, en dat omstandigheden in winter- of trekgebieden bepalend zijn voor de aantallen die in West-Europa verschijnen.

Arjan Boele & Erik van Winden